

biek a rendezői ötletek tisztos végrehajtóinak mutatkoznak. (Sajnos a több ponton is kettőzött szereposztások közül a másodiknak mondhatót láttam, így például nem játszott se Miske László, se Kóti Árpád.) Ötletek viszont vannak az előadásban, csak nincs bennük rendszer. Van, amelyik önmagában jópofa, például amikor a Philostrate női parókában buzgó titkárnőnek ábrázoló Ottlik Ádám hirtelen - a vendégahat levette - Pukk-ká, azaz Oberon titkárává változik. Oberon és Pukk részeg kettőse szépen kidolgozott, élvezhető jelenet, csak éppen az nem érthető, miért éppen akkor és ott van szükségük alkoholra ahhoz, hogy veszedelmes beavatkozzanak a halandók dolgaiba. Gátlásaik addig se nagyon voltak, a könnyelműség, mondhatni, szellemi létük, kockázat-mentes létezésük lényege volna. Az pedig, amikor Tompor - ahelyett hogy számárfejet kapna - hirtelen egy dobogón terem, és tánc-kar kíséretében előadja a *New York. New*

York kezdetű számot, alapvetően célját elveszti. Egy lényegében verbális ötlet kínosan erőltetett megjelenítése ez, amelyből logikailag annak kellene kiderülnie, hogy az amerikai tömegkultúra számárság. Amivel történetesen egyet is értenék, a probléma csak az, hogy az akció színi hatása lényegében ellentétes. A *New York, New York* éppúgy tetszik a publikumnak, mintha nem a derék iparos számárrá változását helyettesítené, mintha nem lenne ironikus idézőjelben, mintha nem minősítené számárságnak. Így viszont semmi köze a *Szentivánéji álomhoz*, és semmi keresnivalója az előadásban. Legföljebb bizonyos siker kicsiholásához van köze.

A rendezésnek egyébként még egy csodát sikerül végbevinnie. Az előadás legunalmasabb, legkínosabb vonszolódó jelenetei éppen a mesteremberekéi, amelyek máskor a magas költészet, a légies szárnyalás világából az e világi könnyedebb mulatságokéba szokták leszállítani a produkciót. Most vi

szont, talán mert kínos igyekezettel próbálnak végighumorizálni minden pillanatot, éppen a valóban humoros részek laposodnak el. Azaz minden alábbszáll néhány szinttel.

ZAPPE LÁSZLÓ

William Shakespeare: Szentivánéji álom (Csokonai Színház, Debrecen)

Fordította: Nádasdy Ádám. Díszlet: Ágh Márton. Jelmez: Kovalcsik Anikó. Dramaturg: Duró Győző. Zeneszerző: Weber Kristóf. Koreográfus: Nagy György. Rendezőasszisztens: Hencz József. Rendező: Hargitai Iván.

Szereplők: Füredi Krisztián, Miske László, Diószeghy István, Révész Béla, Fábán Gábor, Ottlik Ádám, Krizsik Alfonz, Kóti Árpád, Matkó Sándor, Bakota Árpád, Juhász Árpád, Diószeghy István, Hencz József Korcsmáros Gábor, Szoták Andrea, Kelemen Tímea, Réti Iringó, Csendes László, Varga Éva, Páris Noémi és a Csokonai Színház balettegyüttese.

CSÁNYI JÁNOS: A JÁTÉK

A legenda és a konzerv

A *Játék* hajdani előadása a legendák kódéba vész. Ez a produkció, melyet alig néhányszor játszottak a Merlinben, volt a kezdete annak az együttműködésnek, melyből nem sokkal később a *Szentivánéji álom* megszületett, s amelyből több év múlva maga a Bárka is kinőtt. Nagyon kevesen látták, akik mégis, igen jó szívvel emlékeznek rá; kézenfekvőnek látszhatott hát az ötlet: a rendezésnek az utóbbi időben többször is sikertelenül nekifutó Csányi János ezt az előadást újítsa fel a Bárka friss produkciójaként.

A hajdani siker felmelegítése azonban mindig kockázattal jár. Ha változatlan szereposztással és koncepcióval kerül színre az egy-kori bemutató, kérdéses, sikerül-e az önméltel csapdáit elkerülve, változatlan lelkesedéssel és erővel rekonstruálni az eredetit. Ha pedig változások történnek, akkor éppen ezek kidolgozása, a szerepek új szereplőkhöz idomítása s az egyes szereplők és szerepek viszonylatában bekövetkezett változások végiggondolása jelenthet feladatot. Hatványozottan érvényes ez az olyan félig szerzői színházra, mint Csányié; ahol a szerepek nem rögzítettek, az előadás írója maga a rendező, ám a szerepeket és az előadás menetét a társulattal, új szereposztással dolgozta ki. Csányi új társulattal, új szereposztással dolgozott - s mivel nem láttam az eredeti bemutatót, csak találgathatok, hol történt a baj. Mert ami most a Bárkán látható, tipikus felmelegített konzerv: körvonalaiiban feldereng ugyan egy formátumosabb előadás lehetősége, de a színen erőtlen, hosszúra nyújtott, színészi önmélteliséssel teli, többnyire unalmas játék zajlik.

A Csányi által írott történet kis magyar gengsztersztori, mely játszódhat napjainkban éppúgy, mint tíz évvel ezelőtt (vagy akár tíz év múlva). Szerepel benne maffia, bandafőnök és szeretője, rejtélyes, illetéktelenhez keveredő bőrönd, véletlenül az események sodrába kerülő kishal, játékgép, aprópénz és töméntelen mennyiségű alkohol. Mindez persze csak a körítés, a keret; a játék tétje a játszó, a (talán) jobb sorsra érdemes, életüket elvesztegető emberek sorsa, mely valójában független ettől a zűrös, legföljebb katalizátorként szolgáló krimittől. A dadogós Cinkéé, aki végleg megragad a koszos kis kocsmában, kommunikációra, gazdag érzelmi világának artikulációjára képtelenül, az eseményekből egyre kevesebbet felfogva. Az alkoholista Billé, az egykor nyilván sokra hivatott, éles eszű ta

náré, aki képességeit már csak a napi betevő piáért folytatott stiklikben tudja felmutatni. Az elvetélt költő Lórié, aki sokszorosan hátrányos helyzetéből fakadó kétségbeesését fojtja alkoholba, s szavalja, ordítja szüntelen a XX. századi magyar líra híres sorait. A „bombázó” Anitáé, aki a gátlástalan gengszter, Al kitarottjaként elvisel minden verést, megaláztatást. Az óriáscsecsemő Imréé, akinek számára teljesen megszűnt a nyerőautomatán kívüli világ.

A *Játék* vegyíthetne mocskot és költészetet, humort és lírát, lehetne megrázó állapotrajz, filozofikus létdráma, ironikus esettanulmány. A Bárka előadásában azonban az előadás eltérő komponensei nem erősítik, hanem kioltják egymást. Nem érezhető olyan erőteljes rendezői akarat, mely egy irányba terelné az eltérő szakmai színvonalú alakításokat, mely stílusosan és tartalmilag egyértelműen kijelölné az előadás kereteit, s melyet azután a színészi munka árnyalhatna, gazdagíthatna, tehetne termékenyen eklektikussá. Csányi talentuma szinte csak a szín berendezésénél csillan meg: a többszintes, enyhén sejtelmes, lepusztultságot és homályt árasztó tér a reményvesztettség, a kiüttlanság atmoszféráját sugallja, melyet azonban más eszközökkel nem sikerül megteremteni. Mintha nem dőlt volna el, hogy a színészek mennyire vegyék komolyan a történetet (mint keretet) és a figurákat. Általában „kifelé” játszanak, karikírozva, megemelve az általuk megszemélyesített figurákat, ettől tétje vész az egyes szituációknak. Rádásul az sem mondható, hogy ami a vámon elveszett, megnyerhető a réven; annak, hogy alapvetően poénokra építő, mulatságos „örömszínházat” lássunk, nem csak a szöveg áll ellen - ehhez az ötlet és a színészi energia is kevésnek mutatkozik. Csaknem valamennyi színész jól ismert esz-közeivel dolgozik, meglepetést nemigen szereznek, s a poénok is egy rugóra járnak.

Ennek legszembeütőbb példája éppen a két főszereplő, Scherer Péter (Cinke) és Széles László (Bill) játéka. Scherer pontosan azt az aranyszívű, gátlásos, makogós szerencsétlent keveri ki, amit már annyiszor láttunk tőle, s amely egy idő után meglehetősen monotonná, unalmassá válik. A tehetséges színészre mindjobban kezdenek rá-közülni jellegzetes gesztusai, hangsúlyai, melyeket érezhetően nem tud már tovább variálni, s melyekkel szerepeit is egyre nehezebben tudja elválasztani egymástól. Széles „a részeg”

Scherer Péter (Cinke), Pokorny Lia (Anita) és Széles László (Bill) (Köncz Zsuzsa felvétele)

hálás szerep poénjait sorra learatva, de megelégszik ennyivel: a bármikor elővezethető típus nem válik hús-vér emberré, sorsára, előéletére csak közhelyek utalnak, kisiklottsága nem tűnik tragikusnak. Más eset Hunyadi László Imréje, legalábbis annyiban, hogy rá nem lehet mondani, hogy szokott eszközeit alkalmazza. A világból csak a játékgépet látó, szelíden gyermeketeg, de játéktól megfosztva erőszakossá váló férfit a színész hatásos visszafogottsággal, kitűnő ritmusérzéssel hozza színre. De a technika itt is kilátszik a szerep alól, ráadásul Hunyadi partnereivel kevéssé tart kapcsolatot, figurája nem válik szimbolikussá, így alakítása nem tűnik többnek légüres térbe került színészi magánszámmá.

Es még mindig ők hárman a produkció szakmailag legbiztosabb pontjai. Pokorny Lia nem tudja megoldani Anita valóban nehéz szere-

pét. Kevés szöveggel, alaposan kidolgozott gesztusnyelven kellene felépítenie a szerelméhez (vagy egzisztenciájához?) tűzön-vízen át, durva megaláztatások árán is ragaszkodó, lelke mélyén talán másra vágyó, csak félig-meddig romlott lány alakját; ám az általa használt gesztusok túl kézenfekvőek, közhelyesek, s a döntő pillanatokban gyakran hamisnak tetszenek. Némileg menti a színésznőt, hogy az alakítás hitelét eleve kikezdi Al figurája. Kaszás Gergő gengsztere olyan, mintha egy rajzfilmből érkezne. A színésznek egyetlen természetes módon kiejtett mondata nincs, ráadásul mintha nem is a figurát, hanem önmaga untig ismert színészi gesztusait karikírozná. Erről az Alról igen nehéz elhinni, hogy bárkire bármi veszélyt jelenthet, ami általa az alapszituáció hitele sérül súlyosan. Szikszai Rémusz esetében pedig már nem is téves szerepfelfogásról, hanem szakmai problémákról kell beszélni: Lóri hálás, de nehéz szerepét egysíkú, monoton, minden szuggesztivitást nélkülöző kiabálással nem illenék letudni. Rajtuk kívül még vagy fél tucat szereplő van a színpadon; dramaturgiai szükségszerűségként vagy még akként sem. Helyüket mindenesetre sem megszemélyesítőik, sem a rendező nem találja.

A kétórás előadás az első húsz perc után fokozatosan „leül”, egyre inkább érezni, hogy az új szereplők, az új, fordulatok sem hoznak színt bele, s tétjét veszítve egyszerűen érdektelenné válik.

Csányi János afféle játékmesterként van jelen az előadásban. Ő hajtja színre, s ő is veszi vissza a nélkülözhetetlen játékeszközt. Olcsó (és igazságtalan) poén lenne azt mondani, hogy most visszavette azt, amit egykor feldobott. De tény: a hajdani legendát alaposan kikezdi a most látható konzerv, mely - a mindjobban szerepsablonjaikba merevedő színészeket láttatván - a színház jövőjéről sem fest biztató képet. Kíváncsi lennék arra, hogyan látja, mindezt az előadást nézve Csányi, s hogyan látja önnön rendezői perspektíváit. Ha a fenti dilemmát érzékeli valamennyire, talán nincs nagy baj, bár meglehet, a rá

URBÁN BALÁZS

**Csányi János: A játék
(Bárka Színházi)**

Jelmez: Kiss Julcsi. Zene: Faragó Béla. Fény: Pallagi Mihály.

Asszisztens: Tóth Péter. Tér-rendezés: Csányi János.

Szereplők: Scherer Péter, Széles László m. v., Szikszai Rémusz, Kaszás Gergő, Pokorny Lia, Hunyadi László m. v., Varga Gabriella, Kovács Krisztián, Tóth Péter, Dömötör Tamás, Gribovszky Pál, Francia Gyula m. v./Dvorzák László.